

Sistematiik Derleme/ Systematic Review

Toplumsal Cinsiyet Rollerinde Kapsamında İnfertilite ve Damgalanma: Bir Sistematiik Derleme

Infertility and Stigmatization within the context of Gender Roles: A Systematic Review

Burcu Öskan Fırat¹ Nevin Hotun Şahin²

¹ İstanbul Kent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, İstanbul, TÜRKİYE

² İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, İstanbul, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 05/05/2021

Kabul tarihi/ Date of acceptance: 24/08/2021

© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, TÜRKİYE, Published online: 06/04/2022

ÖZ

Amaç: Bu çalışma infertil bireylerin toplumsal cinsiyet rollerinde kapsamında yaşadıkları damgalanma deneyimlerini ele alan araştırmaların sonuçlarını değerlendirmek amacıyla yapılmış bir sistematiik derlemedir.

Yöntem: 20 Ekim-18 Kasım 2020 tarihleri arasında PubMed, Science Direct, Scopus ve Google Scholar elektronik veri tabanlarında "infertility", "stigma", "stigmatisation", "gender roles" anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapılmış ve 2015-2020 yılları arasında infertil bireylerin damgalanma durumunu değerlendiren ve İngilizce yayınlanan 16 çalışma sistematiik derlemeye dâhil edilmiştir.

Bulgular: Çalışma sonuçları incelendiğinde, infertil kadınların normal olmama, gebe kalamama nedeniyle damgalandıkları, kendilerini "yarım kadın" veya "eksik kadın" olarak algıladıkları, infertil erkeklerin ise "sperm üretmeyen erkek daha az erkektir" veya "yarım erkek" gibi belli normları içselleştirdikleri ve kendilerini damgaladıkları saptanmıştır. Damgalanma düzeylerinin değiştiği ve bazı grupların daha fazla damgalanma riski taşıdığı bulunmuştur. İnfertil bireylerin damgalanmadan kaçınmak amacıyla kendilerini toplumdan izole ettikleri görülmüştür. İnfertil bireylerin stres, anksiyete, depresyon gibi psikolojik sorunlar yaşadığı ve damgalanma düzeyi arttıkça depresyon düzeylerinin de arttığı saptanmıştır.

Sonuç: Toplumsal cinsiyet rollerinde kapsamında, infertil çiftlere uygulanan baskının azaltılması için toplumun bilinçlendirilmesi oldukça önemlidir. Tedavi sürecinde hemşireler bakım verecekleri çiftleri birlikte değerlendirmeli ve psikososyal sorunlara yönelik çözümler sunmalıdır.

Anahtar Kelimeler: İnfertilite, damgalanma, toplumsal cinsiyet rollerinde, hemşirelik

ABSTRACT

Objective: This study is a systematic review aimed at evaluating the results of the studies on the stigmatization experiences of infertile individuals within the scope of gender roles.

Methods: Between 20 October and 18 November 2020, PubMed, Science Direct, Scopus and Google Scholar electronic databases were searched using the keywords "infertility", "stigma", "stigmatization", "gender roles". 16 studies evaluating the stigmatization status of infertile individuals between 2015-2020 and published in English were included in the systematic review.

Results: When the results of the study were examined, it was found that infertile women were stigmatized due to not being normal and not being able to conceive. In addition, perceive themselves as "half woman" or "incomplete woman". Infertile men have been observed to internalize certain norms such as "the man who cannot produce sperm is less male" or "half man" and stigmatize themselves. It was found that the stigma levels varied and some groups were at greater risk of stigma. It has been observed that infertile individuals isolate themselves from the society in order to avoid stigmatization. It has been found that infertile individuals experience psychological problems such as stress, anxiety, and depression. In addition, it was found that as the level of stigma increased, depression levels also increased.

Conclusion: Within the scope of gender roles, it is very important to raise the awareness of the society in order to reduce the pressure applied to infertile couples. During the treatment process, nurses should evaluate the couples together and provide solutions for psychosocial problems.

Keywords: Infertility, stigma, gender roles, nursing

ORCID IDs of the authors: BÖF: 0000-0002-9541-0269; NHŞ: 0000-0002-6845-2690

Sorumlu yazar/Corresponding author: Burcu Öskan Fırat

İstanbul Kent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, İstanbul, TÜRKİYE

e-posta/e-mail: burcum_oskaan@hotmail.com

Atf/Citation: Öskan Fırat, B. & Hotun Şahin, N. (2022). Toplumsal cinsiyet rollerinde kapsamında infertilite ve damgalanma: bir sistematiik derleme. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 5(1), 93-103. DOI:10.38108/ouhcd.933034

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Dünya Sağlık Örgütü infertiliteyi, 12 ay veya daha uzun süreli, düzenli, korunmasız cinsel ilişkiye rağmen, gebeliğin oluşmadığı, kadın veya erkek reproduktif sistem hastalığı olarak tanımlamaktadır. Dünya çapında 48 milyon çift ve 186 milyon bireyin infertilite sorunu yaşadığı tahmin edilmektedir (WHO, 2020). Türkiye'de fertilitte sorunları, 1.5 ile 2 milyon çifti etkilemektedir (Yılmaz ve Kavak, 2019). Çinli çiftlerin yaklaşık %25'i infertilite sorunu yaşamaktadır (Fang ve ark., 2020). Birleşik Krallıkta tahmini her 7 çiftten biri infertiliteden etkilenmektedir (Arya ve Dibb, 2016).

İnfertilite fiziksel, psikolojik, finansal sonuçları olan, bireylerin yanı sıra aile ve toplumları etkileyen sosyal bir problemdir (Daibes ve ark., 2018; WHO, 2020). İnfertilitenin psikolojik etkilerinin kanser, kalp hastalığı, HIV/AIDS ile benzer olduğuna dair kanıtlar vardır (Sylvest ve ark., 2018). İnfertil çiftler arasında psikolojik sorunların yaygınlığı %16.6 ile %36.5 arasında değişmektedir (Fang ve ark., 2020). Yapılan çalışmalarda kadınların %50'si infertilitenin hayatlarındaki en zor deneyim olduğunu ifade etmiştir (Karaca ve Ünsal, 2015). İnfertilitenin bireyler, özellikle de kadınlar üzerinde şiddet, boşanma, sosyal damgalanma, duygusal stres, depresyon, anksiyete ve düşük benlik saygısı gibi olumsuz etkileri vardır (WHO, 2020). Toplumun infertiliteye yönelik tutum ve önyargıları da infertil bireylerin üzerindeki olumsuz etkiyi arttırmaktadır (Yılmaz ve Kavak, 2019).

Ataerkil toplumlarda, erkek egemen güçlerin ihtiyaçları, özellikle de kadınların ihtiyaç ve isteklerinden daha baskındır. Bu tür toplumların sosyal söylemlerinde, çocuk sahibi olmanın kadınların görevi olduğu sıklıkla tartışılmaktadır (Daibes ve ark., 2018). Anne olmanın kadınlar için en önemli rol olduğuna inanılmaktadır (Vizheh ve ark., 2015). Çocuk sahibi olmak kadınlara ayrıcalıkların yanı sıra güçlü bir sosyo-kültürel statü sağlamaktadır (Daibes ve ark., 2018). Çocuk sahibi olamamak kişisel, kişilerarası veya sosyal bir başarısızlık olarak da değerlendirilir (Öztürk ve ark., 2020).

İnfertilite hem kadın hem de erkek kaynaklı sebeplerle yaşansa da çocuk doğurmaya yönelik güçlü kültürel normlara sahip ve cinsiyet eşitsizliğinin yüksek olduğu toplumlarda tıbbi tanıya bakılmaksızın genellikle kadınların bu durumdan sorumlu olduğu düşünülmektedir (Dierickx ve ark., 2018; WHO, 2020). Çin'de "çocuksuzluğun çoğunlukla kadının suçu olduğu" inancı vardır (Li ve ark., 2017). Afrika'da infertil

kadınların erkeklerden daha fazla suçlandıkları görülmektedir. Çünkü infertilitenin kadınlara ait nedenlerden dolayı yaşandığı algısı mevcuttur (Naab ve ark., 2019). Türkiye'de annelik hâlâ kadının statüsünün merkezinde görülmekte ve çocuğu olmayan bir kadın, meyvesi olmayan bir ağaca benzetilmektedir (Yılmaz ve Kavak, 2019).

Hegemonik erkeklik zamana, topluma, kültüre göre değişen kültürel olarak değerli olanı ve baskın erkeklik değerlerini yansıtan ideal erkekliktir (örneğin, erkeklik, heteroseksüellik, güç). Erkek infertilitesi, bu ideal erkeklik algısına ters düşmektedir (Sylvest ve ark., 2018). Bu nedenle erkeklerin doğurgan olduğu varsayılmakta ve yaşanan herhangi bir doğurganlık sorunu "kadın sorunu" olarak kabul edilmektedir. Böylece toplum tarafından erkeklik algısı ve doğurganlık, erkekliğin tanımlayıcı niteliği olarak korunmaya devam etmektedir (Hanna ve Gough, 2020). Yapılan çalışmalarda kadınların bu durumu desteklediği, genellikle tıbbi tanıdan bağımsız olarak aileleri ve topluma karşı çocuk sahibi olamama sorumluluğunu üstlendikleri görülmektedir. Sonuç olarak, infertilitenin genel yükünü taşıyan kadınlar, erkeklerden daha fazla suçlanmakta ve daha fazla damgalanma sorunu yaşamaktadır (Dierickx ve ark., 2018). Farklı ülkelerde yapılan araştırmalar sonucunda, infertil kadınların "yetersiz", "anormal" ve "işe yaramaz" olarak damgalandığı, hakarete ve aşağılanmaya maruz kaldığı görülmektedir (Yılmaz ve Kavak, 2019). Erkeklerde ise babalık rolü ön plandadır. Babalığı erkekliğin önemli bir parçası olarak algılayan erkeklerde, infertilitenin erkeklik duyguları üzerinde daha olumsuz etkilerinin olduğu görülmüştür (Sylvest ve ark., 2018).

İnfertilitenin en rahatsız edici sonuçlarından biri toplumsal tutum ve önyargıların neden olduğu damgalanmadır. Damgalama, infertil bireylerin toplumda yabancılaşması ve izole olması, hakarete uğraması, anlaşılmaması, başkalarının davranışları nedeniyle olumsuz benlik algısına sahip olması olarak tanımlanmaktadır. Damgalanma, farklı kültürlerde çeşitli şekillerde karşımıza çıkabilir (Yılmaz ve Kavak, 2019). İnfertilite ve infertilitenin yönetimi esnasında bireylerin en sık yaşadıkları damgalanma türleri algılanan damgalanma, içselleştirilmiş damgalanma ve sosyal damgalanmadır. Algılanan damgalanma, infertil bireylerin etiketlendiği, basmakalıp olduğu ya da başkaları tarafından izole edildiğine dair algıları içerir. İnfertil bireyler algılanan damgalamaya yanıt olarak, kendi kendini damgalama, kendisi ile ilgili olumsuz inançlara sahip olma, benlik saygısı ve öz-

yeterlik kaybı gibi sorunlar yaşamaktadır. Bu bireylerin kendilerini sosyal açıdan izole etme eğilimleri yüksektir (Sternke ve Abrahamson, 2015). İnfertil bireylerin yaşadıkları sosyal damgalama ise, basmakalıp yargılar, önyargılar, ayrımcılık içeren inanç ve tutumlardan oluşmaktadır. Sosyal damgalanma aile, akraba ve toplumun infertil bireylere karşı gösterdiği sosyal ve psikolojik tepkiler, tahammülsüzce davranış ve tutumlar olarak tanımlanmaktadır (Özmen ve Erdem, 2018).

İnfertil bireyler her toplumda damgalanma deneyimi yaşamaktadır. Ancak toplum tarafından annelik ve doğurganlık rolü ile kadınlık algısı doğrudan ilişkilendirildiği için çalışmalar genellikle kadın infertilitesi üzerine odaklanmıştır. Bu çalışmanın amacı toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında kadın ve erkek infertilitesini ele alınarak yaşanan damgalanma deneyimlerini ortaya koymaktır.

Yöntem

Bu çalışma infertilite tanısı almış bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında yaşadıkları damgalanma deneyimlerini ele alan çalışmaların sonuçlarını belirlemek amacıyla yapılmış bir sistematik derlemedir.

Araştırma Soruları

1. İnfertilite tanısı almış kadınların yaşadıkları damgalanma deneyimleri nelerdir?
2. İnfertilite tanısı almış erkeklerin yaşadıkları damgalanma deneyimleri nelerdir?

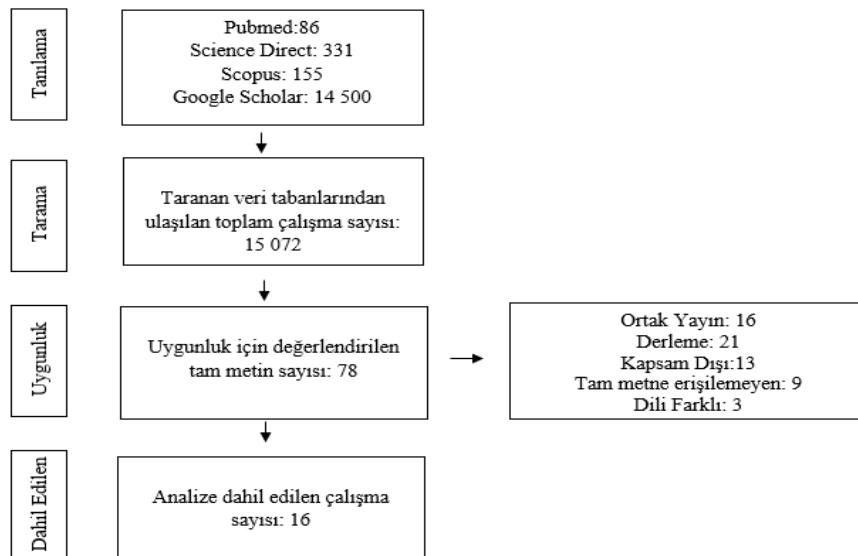
3. Toplumsal cinsiyet rollerinin infertil bireylerin yaşadıkları damgalanmaya etkisi nelerdir?

Dâhil Edilme Kriterleri

Sistematik derlemeye son 5 yıl (2015-2020) içinde yapılan, İngilizce yayınlanan, infertil bireylerin (kadın ve erkek) damgalanma durumunu değerlendiren, tam metnine ulaşılabilen, nitel ve nicel çalışmalar dâhil edilmiştir.

Literatür Tarama

Çalışma kapsamına alınacak makaleler; Pubmed, Science Direct, Scopus ve Google Scholar elektronik veri tabanlarında “infertility”, “stigma”, “stigmatisation”, “gender roles” anahtar kelimeleri kullanılarak, 20 Ekim-18 Kasım 2020 tarihleri arasında iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak taranmıştır. Sistematik derlemeye son 5 yıl içinde yapılan, İngilizce yayınlanan, infertil bireylerin (kadın ve erkek) damgalanma durumunu değerlendiren, tam metnine ulaşılabilen, nitel ve nicel çalışmalar dâhil edilmiştir. Konuyla ilgili yapılan tez çalışmaları ve kongrelerde sunulan sözel ya da poster bildiriler çalışma kapsamına dâhil edilmemiştir. Bu sistematik derlemeye PubMed:86, Science Direct: 331, Scopus: 155, Google Scholar: 14 500 olmak üzere toplam 15 072 makale dâhil edilmiştir. Araştırmacılar tarafından ortak çalışmayla alınma ve dışlanma kriterleri doğrultusunda ayırma ve seçme işlemleri yapılarak 15 056 kaynak elenmiş ve 16 çalışmanın tam metni kaynak olarak alınmıştır (Şekil 1. Sistematik Derlemeler ve Meta-Analizler İçin Tercih Edilen Maddeleri (PRISMA) akış şeması (Karaçam, 2013).

Şekil 1. Sistematik Derlemeler ve Meta-Analizler İçin Tercih Edilen Maddeleri (PRISMA) Akış Şeması (Karaçam, 2013)

Veri Analiz Formu

Veri analizi için araştırmancının yazarları, yılı, amacı, tasarım tipi, örneklem büyüklüğü, veri toplama araçları bulgu ve sonuçların yer aldığı veri analiz formu kullanılmıştır.

Bulgular**Çalışmanın Özellikleri**

Sistematik derlemeye toplam 16 çalışma dâhil edilmiştir. Bu çalışmaların 9'u nitel, 7'si nicel çalışma tipinde planlanmıştır. Çalışmaların 11'inin örneklem grubunu kadınlar oluştururken, 4'ünün örneklem grubunu hem erkek hem kadınlar, sadece 1 çalışmanın örneklem grubunu erkekler

oluşturmaktadır. Çalışmalar İran, Ürdün, Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, Çin, İngiltere, Nijerya, Gambia ve Hindistan gibi farklı ülkelerde yürütülmüştür. Nitel çalışmalar yarı yapılandırılmış görüşme ve derinlemesine görüşme şeklinde yürütülmüştür. Nicel araştırmalar ise "The Stigma of Fertility Problems Scale (SFPS)", "Infertility Stigma Scale (ISS)" ölçekleri ve soru formları ile veri toplanmıştır. Tablo 1'de değerlendirilen 16 çalışmanın yazarı/ yazarları, yılı, yapılan ülke, araştırma tipi, örnekleme, veri toplama biçimi/araçları ve temel bulguları yer almaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Çalışmada değerlendirilen araştırmaların özellikleri

Yazar (Yıl) Ülke	Araştırma Tipi	Örneklem Büyüklüğü ve Kapsamı	Veri Toplama Araçları/ Yöntemleri	Bulgular
Sternke ve Abrahamson (2015) ABD	Nitel Araştırma	23 İnfertil Kadın	Derinlemesine Görüşme	Katılımcılar infertilitenin yasalar aracılığı ile "engellilik" olarak görülmesi, normal olmama duygusu ve gebe kalamama nedeniyle sosyal damgalanma yaşadıklarını bildirmişlerdir. İnfertilite tedavisinin sigorta kapsamında ücretsiz uygulanması için bireylerin "engelli" olarak etiketlenmeleri tedaviye erişimi azaltmaktadır.
Jansen ve Onge (2015) ABD	Nitel Araştırma	256 İnfertil Kadın	Online Form	Bu çalışmada infertil kadınların bir taraftan damgalanma deneyimi yaşarken diğer taraftan çevresindeki gebe kadınları damgaladıkları saptanmıştır. Çalışmada katılımcılar gebe kalamama ve anneliği deneyimleyeme durumunu damgalama olarak algılandıklarını ifade ederken, ahlaksız davranışları olduğuna inandıkları veya düşük sosyal statüye sahip gebe kadınları damgaladıkları görülmüştür. Ayrıca infertil kadınların sıklıkla doğurgan arkadaşlarını ve aile bireylerini "şişman inekler" vb. ifadeler kullanarak damgaladıkları saptanmıştır.
Hasanpoor- Azghdy ve arkadaşları (2015) İran	Nitel Araştırma	25 Primer ve Sekonder İnfertil Kadın	Yarı Yapılandırılmış Görüşme	Katılımcılar başkaları tarafından suçlandıklarını ve aşağılandıklarını, ayrıca eşlerinin ailesi tarafından dışlandıklarını ifade etmiştir. Düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip kırsal kesimde yaşayan katılımcılarda sosyal damgalanmanın daha yüksek olduğu saptanmıştır.
Arya ve Dibb (2016) İngiltere	Nitel Araştırma	15 İnfertil Erkek	Anket	Bazı katılımcıların infertilite tedavisi esnasında damgalanma hissi yaşadıkları görülmüştür. Damgalanma duygusu bireylerin "sperm üretmeyen erkek daha az erkektir" gibi belli normları içselleştirmeleri ve sonuç olarak kendilerini damgalamaları ile ortaya çıkmaktadır.
Daibes ve arkadaşları (2018) Ürdün	Tanımlayıcı Niteliksel	14 İnfertil Kadın	Yarı Yapılandırılmış Görüşme	Kadınlar eşlerinin ailesi, komşuları ve arkadaşlarının kendilerini başarısız veya başkalarına göre daha aşağı gördüklerini ifade etmiştir. Ayrıca kadınların başkalarının kendileri hakkındaki olumsuz görüşlerini içselleştirdikleri ve kendilerini aşağıladıkları görülmektedir. Kadınların kendilerini, "yarım kadın, eksik, kuru dal, ölü ağaç" olarak tanımladıkları saptanmıştır.
Ergin ve arkadaşları (2018) Türkiye	Prospektif	380 Kadın, 218 Erkek	Rosenberg's Self-Esteem Scale	Araştırmaya katılan infertil bireylerin %38'inde sosyal dışlanma algısının mevcuttur. Sosyal dışlanma algısının kadınların %43'ünü, erkeklerin ise %29'unu etkilediği saptanmıştır. İnfertil kadınların %19'u, erkeklerin ise %10'u infertil kadınların ikinci sınıf kişiler olduğunu düşünmektedir.

Tablo 1. (Devam) Çalışmada değerlendirilen araştırmaların özellikleri

Yazar (Yıl) Ülke	Araştırma Tipi	Örneklem Büyüklüğü ve Kapsamı	Veri Toplama Araçları/ Yöntemleri	Bulgular
Patel ve arkadaşları (2018) Hindistan	Kesitsel Araştırma	300 İnfertil Kadın 300 İnfertil Erkek	Psychological Evaluation Test for Infertility Semi-structured questionnaire	İnfertilite nedeniyle stres yaşayan kadınların %88'i ailesi tarafından damgalanma ve ayrımcılığa maruz kalırken, erkeklerde bu oran %86'dır. Erkekler arasında infertiliteyi gizleme, damgalanma ve ayrımcılığa maruz kalma oranlarının daha yüksek olduğu bildirilmiştir.
Dierickx ve arkadaşları (2018) Gambia	Niteliksel Araştırma	33 İnfertil Kadın	Yarı Yapılandırılmış Görüşme	İnfertilitenin etyolojisi tartışılırken kadınların kendi çocuklarını yiyen cadı olmakla suçlandığı ve büyücülükle damgalandığı görülmektedir.
Yılmaz ve Kavak (2019) Türkiye	Kesitsel Araştırma	121 İnfertil Kadın	Infertility Stigma Scale (ISS)	İnfertil kadınlarda ortalama ISS skoru 60.79±2.03'dür. ISS puanı dikkate alındığında, infertil kadınların orta düzeyde damgalanmaya sahip olduğu ISS'in en çok etkilenen alt boyutun toplumsal damgalanma olduğu görülmüştür.
Naab ve arkadaşları (2019) Nijerya	Nitel Araştırma	12 İnfertil Kadın	Yarı Yapılandırılmış Bireysel Görüşme	Çalışmaya katılan, yüksek eğitilmiş kadınlar erken yaşta evlenmedikleri için "kısır" olarak, kadınların neredeyse tamamı kasıtlı bir şekilde gebe kalmak istemeyen kadınlar olarak damgalandıklarını ifade etmiştir. Kadınların bir kısmı, gebe kalamadıkları için "saldırgan" ifadesi ile tanımlandıkları görülmüştür.
Kaya ve Oskay (2019) Türkiye	Kesitsel	278 İnfertil Kadın	Infertility Stigmatisation Scale (ISS)	Ortalama ISS skoru 47.54±18.60 olduğu ve infertil kadınların hafif damgalanma yaşadığı saptanmıştır. ISS sonuçlarına göre kadınlar en fazla sosyal damgalanmaya maruz kalmaktadır.
Akarsu ve Beji (2019) Türkiye	Nitel Araştırma	12 İnfertil Kadın	Açık Uçlu Görüşme Formu	Kadınların çoğunlukla eşlerinin ailelerinden gelen suçlamalarla karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Katılımcıların çoğu infertil olduklarını bilen kişilerin arkalarından konuştuklarını ve bazılarının da çocuk sahibi olmadıkları için kendilerine acıdıklarını ifade etmişlerdir.
Jing ve arkadaşları (2020) Çin	Tanımlayıcı Korelasyon	İn vitro fertilizasyon ve embriyo transferi geçiren 588 infertil kadın	Infertility Stigma Scale (ISS)	IVF-ET geçiren infertil kadınların orta düzeyde damgalanma yaşadıkları saptanmıştır. Eğitim seviyesi yüksek, kentte ikamet eden, meslek sahibi, sosyoekonomik durumu iyi veya dini inancı güçlü olan kadınların daha düşük düzeyde damgalanma yaşadıkları görülmektedir. Daha uzun süre infertilite tedavisi gören kadınlar ise anlamlı olarak daha yüksek düzeyde damgalanma yaşadığı saptanmıştır.
Öztürk ve arkadaşları (2020) ABD	Tanımlayıcı Kesitsel Çalışma	786 Fertil ve İnfertil Kadın	The Stigma of Fertility Problems Scale (SFPS)	Çalışmaya katılan kadınların yüksek düzeyde damgalanma ve orta düzeyde stres yaşadıklarını bulunmuştur. İnfertil kadınların yarısından fazlası aile ve arkadaşlarının kendilerini küçümsediğini ifade etmiş, %37.8'i ise insanların tedaviye ilişkin kararları nedeniyle kendilerini yargıladıklarını düşündüklerini söylemiştir.
Hanna ve Gough (2020) İngiltere	Nitel Araştırma	41 İnfertil Birey	Anket	Erkek katılımcıların infertilite nedeniyle kendilerini "daha az erkek" veya "yarım erkek" gibi hissettikleri saptanmıştır. Katılımcılar kendilerini değersiz, suçlu, başarısız hissettiklerini veya yetersizlik duygusu yaşadıklarını ifade etmişlerdir.
Fang ve arkadaşları (2020) Çin	Kesitsel Araştırma	369 İnfertil Çift	The self-designed stigma scale	İnfertil bireylerin %44.3'ünde yüksek düzeyde psikolojik sıkıntı saptanırken, bu oranlar erkekler arasında % 19.6 ve kadınların % 24.7'dir. Damgalanma ile psikolojik sıkıntı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür.

Elde Edilen Bulgular

Çalışmada elde edilen bulgular, toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında kadınlık algısı ve

damgalanma, erkeklik algısı ve damgalanma, sosyal izolasyon ve emosyonel tepkiler başlıkları altında değerlendirilmiştir (Tablo 1).

Kadınlık Algısı ve Damgalanma

Sistemantik derlemeye dâhil edilen nitel çalışmalar incelendiğinde; Sternke ve Abrahamson'ın çalışmasında katılımcılar infertilitenin yasalar aracılığı ile “engellilik” olarak görülmesi, normal olmama duygusu ve gebe kalamama durumu nedeniyle sosyal damgalanma yaşadıklarını bildirmişlerdir. İnfertil bireylerin “engelli” olarak etiketlenmeleri, tedaviye erişimlerini azalmaktadır (Sternke ve Abrahamson, 2015). Jansen ve Onge'nin çalışmasında infertil kadınların bir taraftan damgalanma deneyimi yaşarken, diğer taraftan çevresindeki gebe kadınları damgaladıkları saptanmıştır. Çalışmada katılımcılar gebe kalamama ve anneliği deneyimleyeme durumunu damgalama olarak algılandıklarını ifade ederken, ahlaksız davranışları olduğuna inandıkları veya düşük sosyal statüye sahip gebe kadınları damgaladıkları görülmüştür. Ayrıca infertil kadınların sıklıkla doğurgan arkadaşlarını ve aile bireylerini “şişman inekler” vb. ifadeler kullanarak damgaladıkları saptanmıştır (Jansen ve Onge, 2015).

Daibes ve arkadaşlarının çalışmasında katılımcılar eşlerinin ailesi, komşuları ve arkadaşlarının kendilerini “başarısız veya başkalarına göre daha aşağı” gördüklerini ifade etmiştir. Ayrıca katılımcıların başkalarının kendileri hakkındaki olumsuz görüşlerini içselleştirdikleri, kendilerini aşağıladıkları ve damgaladıkları görülmektedir. Kadınların kendilerini “yarım kadın”, “eksik”, “kuru dal”, “ölü ağaç” olarak tanımladıkları saptanmıştır (Daibes ve ark., 2018). Dierickx ve arkadaşlarının çalışmasında kadınların kendi çocuklarını yiyen cadılar ve büyücüler olarak damgalandığı görülmektedir (Dierickx ve ark., 2018). Naab ve arkadaşlarının çalışmasında kadınların bir kısmı gebe kalamadıkları için “saldırgan” ifadesi ile tanımlandıklarını ifade etmiştir. Kadınların neredeyse tamamı ailesi, sosyal çevresi hatta sağlık çalışanları tarafından kasıtlı bir şekilde gebe kalmamakla suçlanmıştır (Naab ve ark., 2019).

Hasanpoor-Azghdy ve arkadaşlarının çalışmasında katılımcılar başkaları tarafından suçlandıklarını ve aşağılandıklarını, ayrıca eşlerinin ailesi tarafından dışlandıklarını ifade etmiştir. Bazı katılımcılar oosit bağışi veya taşıyıcı annelik gibi tedavi seçeneklerini tercih ettikleri için aileleri ve arkadaşları tarafından damgalanmaya maruz kalacaklarını, bu nedenle tedavi seçeneklerini saklama gereği duyduklarını ifade etmiştir (Hasanpoor-Azghdy ve ark., 2015). Akarsu ve

Beji'nin çalışmasında infertil kadınlar çoğunlukla eşlerinin ailelerinden gelen suçlamalarla karşı karşıya kaldıklarını, kendi ailelerinin ise bu durumu tamamen görmezden geldiklerini ifade etmiştir. Katılımcıların çoğu infertil olduklarını bilen insanlarla tanışmaktan rahatsızlık duyduğunu, bu durumu bilen kişilerin arkalarından konuştuklarını ve bazılarının da çocuk sahibi olmadıkları için kendilerine acıdıklarını ifade etmişlerdir (Akarsu ve Beji, 2019).

Yapılan çalışmalar bazı özelliklere sahip kadınların daha fazla damgalanma deneyimleri yaşadıklarını ortaya koymuştur. Naab ve arkadaşlarının çalışmasında yüksek eğitilmiş kadınların erken yaşta evlenmedikleri için “kısır” olarak damgalandıkları görülmüştür. Hasanpoor-Azghdy ve arkadaşlarının çalışmasında düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip kırsal kesimde yaşayan katılımcılarda sosyal damgalanmanın daha yüksek olduğu saptanmıştır. Dierickx ve arkadaşlarının çalışmasında infertil kadınların küretaj yaptırdıkları, aile planlaması yöntemlerini aşırı dozda kullandıkları, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve evlilik dışı cinsel ilişki gibi ahlaka uygun olmayan davranışlar sergiledikleri için infertil oldukları düşünülmektedir. Yılmaz ve Kavak'ın çalışmasında köyde yaşayan, sosyoekonomik statüsü düşük, ev hanımı olan ve sosyal güvenceye sahip olmayan kadınların damgalanma ve depresyon düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Naab ve arkadaşlarının çalışmasında aile planlaması yöntemi kullanarak doğurganlığını düzenleyen kadınların infertiliteden sorumlu tutuldukları görülmüştür. Jing ve arkadaşlarının çalışmasında eğitim seviyesi yüksek, kentte ikamet eden, meslek sahibi, sosyoekonomik durumu iyi veya dini inancı güçlü olan kadınların daha düşük düzeyde damgalanma yaşadıkları görülmektedir. Daha uzun süre infertilite tedavisi gören kadınlar ise anlamlı olarak daha yüksek düzeyde damgalanma yaşadığı saptanmıştır (Dierickx ve ark., 2018; Hasanpoor-Azghdy ve ark., 2015; Jing ve ark., 2020; Naab ve ark., 2019; Yılmaz ve Kavak, 2019).

Sistemantik derlemeye dâhil edilen nicel çalışmalar ele alındığında kadınların farklı düzeyde damgalanma deneyimi yaşadıkları saptanmıştır. Yılmaz ve Kavak'ın çalışmasında infertil kadınların orta düzeyde damgalanmaya sahip olduğu ve en çok toplumsal damgalanmaya maruz kaldıkları görülmüştür. Kaya ve Oskay'ın çalışmasında infertil kadınların hafif damgalanma yaşadığı ve en fazla sosyal damgalanmaya maruz kaldıkları, Jing ve

arkadaşlarının çalışmasında ise infertil kadınların orta düzeyde damgalanma yaşadıkları saptanmıştır (Jing ve ark., 2020; Kaya ve Oskay, 2019; Yılmaz ve Kavak, 2019). Öztürk ve arkadaşlarının çalışmasında infertil kadınların yüksek düzeyde damgalanma ve orta düzeyde stres yaşadıklarını bulunmuştur. İnfertil kadınların %48.2'si infertilitenin utanç verici olduğunu bildirmiştir. İnfertil kadınların yarısından fazlası aile ve arkadaşlarının kendilerini küçümsediğini, %37.8'i ise insanların tedaviye ilişkin kararları nedeniyle kendilerini yargıladıklarını ifade etmiştir. Ergin ve arkadaşlarının çalışmasında infertil kadınların %19'u, erkeklerin ise %10'u infertil kadınların ikinci sınıf kişiler olduğunu düşünmektedir. Patel ve arkadaşlarının çalışmasında infertilite nedeniyle stres yaşayan kadınların %88'inin ailesi tarafından damgalanma ve ayrımcılığa maruz kaldıkları saptanmıştır (Ergin ve ark., 2018; Öztürk ve ark., 2020; Patel ve ark., 2018).

Erkeklik Algısı ve Damgalanma

Ataerkil toplumlarda erkekler için infertilite psikolojik olarak eksik ve yarım hissetme, soyun devamının sağlayamama, erkeklik rolünü yerine getiremememe, babalık statüsüne sahip olamama anlamına gelmektedir (Koçak ve Duman, 2016). Yapılan çalışmalar infertil erkeklerin doğal yollarda baba olamadıkları için ötekileştirildiği, damgalanma deneyimi yaşadıklarını, kendilerini yetersiz ve değersiz gördüklerini ortaya koymuştur (Hanna ve Gough, 2020).

Arya ve Dibb'in çalışmasında bazı katılımcıların infertilite tedavisi esnasında damgalanma hissi yaşadıkları görülmüştür. Damgalanma duygusu bireylerin "sperm üretemeyen erkek daha az erkektir" gibi belli normları içselleştirmeleri ve sonuç olarak kendilerini damgalamaları ile ortaya çıkmaktadır. Patel ve arkadaşlarının çalışmasında infertilite nedeniyle stres yaşayan erkeklerin %86'sı ailesi tarafından damgalanma ve ayrımcılığa maruz kalmıştır. Erkekler arasında infertiliteyi gizleme, damgalanma ve ayrımcılığa maruz kalma oranlarının daha yüksek olduğu bildirilmiştir. Hanna ve Gough'un çalışmasında ise erkek katılımcıların neredeyse tamamı erkek faktörlü infertilitenin erkek olma duygularını etkilediğini açıklamış ve birçoğu kendilerini "daha az erkek" veya "yarım erkek" gibi hissettiklerini ifade etmiştir. Bu nedenle katılımcılar tutarlı bir şekilde kendilerini değersiz, suçlu, başarısız hissettiklerini veya yetersizlik duygusu yaşadıklarını bildirmiştir. Erkek infertilitesi katılımcılar tarafından utanç ve endişe verici bir sorun olarak görülmekte ve uzun vadede yalnızlığa

neden olmaktadır (Arya ve Dibb, 2016; Hanna ve Gough, 2020; Patel ve ark., 2018).

Sosyal İzolasyon

Yapılan çalışmalarda infertil bireylerin damgalanmadan kaçınmak amacıyla kendilerini toplumdaki izole ettikleri görülmüştür. Hasanpoor-Azghdy ve arkadaşlarının çalışmasında katılımcılar, bazı sosyal etkinliklerde çevrelerindeki kişilerin belirli eylem ve sözlerinden kaynaklanan damgalanma deneyimleri yaşadıklarını, bu nedenle kendilerini eleştirenlerle temastan kaçınmayı ve sosyal etkinliklere katılmamayı tercih ettiklerini ifade etmiştir (Hasanpoor-Azghdy ve ark., 2015).

Ergin ve arkadaşlarının çalışmasında infertil bireylerin %38'inde sosyal dışlanma algısının mevcut olduğu, sosyal dışlanma algısının kadınların %43'ünü, erkeklerin ise %29'unu etkilediği saptanmıştır. Bu nedenle katılımcıların neredeyse yarısının (%44) infertilite sorunlarını, yaşadıkları toplumdaki saklama eğiliminde olduğu görülmüştür. İnfertil bireylerin %15'i kendilerini toplumdaki izole etmiştir. Ancak infertil bireylerin %60'ı bebek doğduktan sonra toplumda saygın bir yer edineceğini düşünmektedir (Ergin ve ark., 2018).

Daibes ve arkadaşlarının çalışmasında kadınlar infertil olduklarının bildiği sosyal ortamlarda ve konuşmanın konusu çocuklar olduğunda utandıklarını bildirmişlerdir. Bu nedenle kadınların bu tür toplantılardan kaçınmayı tercih ettikleri ve sosyal olaylardan uzaklaştıkları görülmüştür. Naab ve arkadaşlarının çalışmasında kadınların çoğu çocuklar hakkında tartıştıkları kişiler tarafından dışlandıklarını, kadınlardan bazıları ise ailede alınması gereken önemli kararlar esnasında görüşlerinin alınmadığını ifade etmiştir. Kadınların kendilerini olumsuz etkileyebilecek söylemlerden kaçınmak için çeşitli gerekçeler öne sürerek toplumdaki soyutlandıkları saptanmıştır. Kadınların bazıları alay edilmekten korktuklarını için kendilerini izole ettiklerini ifade etmiştir. Hanna ve Gough'un çalışmasında erkek katılımcıların çoğu damgalanma, yargılanma, küçümsenme veya alay edilme korkusuyla bu durumu başkalarıyla paylaşma konusunda isteksiz davranmakta, kendini toplumdaki izole etmekte ve yalnızlık hissetmektedir (Daibes ve ark., 2018; Hanna ve Gough, 2020; Naab ve ark., 2019).

Emosyonel Tepkiler

Arya ve Dibb'in çalışmasına katılan infertil erkekler, eşlerini gebe bırakamadıkları için kendilerini daha az erkek hissettiklerini ifade etmiştir. Bu nedenle tamamı utanç duygusu yaşadıklarını bildirmiştir. Daibes ve arkadaşlarının

çalışmasında kadınların çoğu infertilite prosedürü nedeniyle ciddi psikolojik sorunlar yaşadıklarını bildirmiştir. Fang ve arkadaşlarının çalışmasında infertil bireylerin %44.3'ünde yüksek düzeyde psikolojik sıkıntı saptanırken, bu oranlar erkekler arasında %19.6, kadınlar arasında %24.7'dir. Damgalanma ile psikolojik sıkıntı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Yılmaz ve Kavak'ın çalışmasında, infertil kadınların orta düzeyde depresyona sahip olduğu saptanmıştır. İnfertil kadınların damgalanma düzeyi arttıkça depresyon düzeylerinin de arttığı görülmüştür. Naab ve arkadaşlarının çalışmasında kadınların infertilite nedeniyle depresyonda oldukları, Kaya ve Oskay'ın çalışmasında ise infertil kadınların minimal düzeyde umutsuzluk yaşadıkları saptanmıştır. (Arya ve Dibb, 2016; Daibes ve ark., 2018; Fang ve ark., 2020; Kaya ve Oskay, 2019; Naab ve ark., 2019; Yılmaz ve Kavak, 2019).

Daibes ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında kadınlar eşlerinin fiziksel şiddetine maruz kalırken, ailesinin ise sözlü şiddetine maruz kalmaktadır. Katılımcılar tüm bu davranışların infertilite deneyimlerini olumsuz etkilediğini bildirmiştir. Öztürk ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında infertil kadınların %21.8'inin duygusal veya fiziksel istismara uğradığı bildirilmiştir. İnfertil kadınların fertil kadınlardan daha yüksek stres düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Dierickx ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında kayınvalidesi ile yaşayan kadınların taciz ve baskı ile karşı karşıya kaldığı saptanmıştır. Özellikle başlık parasının kadınlar üzerindeki baskıyı daha da arttığı görülmüştür. Kadınlar genellikle stres altında olduklarını ifade etmiş, bu durumun hayatlarında yaşadıkları en büyük keder olduğunu ve çaresiz hissettiklerini bildirmişlerdir. Kadınların uzun süreli ağlamadan, sosyal izolasyona kadar değişen depresyon belirtileri olduğu saptanmıştır. Akarsu ve Beji'nin (2019) çalışmasında infertil kadınların mutsuz, üzgün ve gergin oldukları saptanmıştır. Katılımcıların yaklaşık yarısı bu sürecin yorucu ve endişe verici olduğunu, hayal kırıklığı ve kızgınlık yaşadıklarını belirtmiştir (Akarsu ve Beji, 2019; Daibes ve ark., 2018; Dierickx ve ark., 2018; Öztürk ve ark., 2020).

Hanna ve Gough'un (2020) çalışmasında erkek katılımcıların çoğu infertilite teşhisinden sonra stres, anksiyete ve depresyon sorunları yaşadığını bildirmiştir. Ayrıca birçok erkek infertilite kliniğinde değersiz hissettiğini bu nedenle tedavi esnasında kenara atılma veya görünmezlik hissi yaşadıklarını, sağlık çalışanlarının kadın hastalara

karşı rahat olduğunu ancak erkek hastaları tedavinin bir parçası olmaktan çok bir engel olarak gördüklerini ifade etmiştir (Hanna ve Gough, 2020).

Tartışma

Bu makalede infertilite tanısı almış bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında yaşadıkları damgalanma deneyimlerini içeren çalışma sonuçları derlenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre infertil bireylerin damgalanmaya maruz kaldığı ve bu durumu içselleştirdikleri saptanmıştır. Derlemeye dâhil edilen çalışmaların sonuçlarına göre kadınlar normal olmama, gebe kalamama nedeniyle damgalandıklarını, kendilerini “yarım kadın” veya “eksik kadın” olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir (Sternke ve Abrahamson, 2015; Jansen ve Onge, 2015; Daibes ve ark., 2018). Batool ve Visser'in İngiliz ve Pakistan'lı 12 infertil kadınlarla yaptıkları nitel çalışmada, kadınların kendilerini eksik ve işe yaramaz hissettikleri saptanmıştır. Aghakhani ve arkadaşlarının İran'da yaptıkları nitel çalışmada kadınların infertilite nedeniyle kimliklerini sorguladıkları, fertil olmadıklarını anladıklarında kendilerini yetersiz hissettikleri görülmüştür (Aghakhani ve ark., 2020; Batool ve Visser, 2016). Sternke ve Abrahamson (2015), Jansen ve Onge (2015), Daibes ve arkadaşlarının (2018) çalışması ile Batool ve Visser (2016), Aghakhani ve arkadaşlarının (2020) çalışmaları kadınların yaşadıkları damgalanma deneyimlerinin sonuçlar açısından benzerlik göstermektedir. Çalışmaların örneklem gruplarını ABD, İran, Ürdün, İngiltere ve Pakistan gibi farklı ülkeler oluştursa da damgalanma deneyimlerinin benzer oldukları saptanmıştır. Çalışmanın sonuçları toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında, kadınların annelik rolünü yaşamlarının en önemli rolü olarak benimsediklerini ortaya koymuştur. Birçok ülkede infertilite sorunu yaşayan kadınların bu rolü yerine getiremedikleri için kendilerini eksik hissettikleri saptanmıştır.

Derlemeye dâhil edilen çalışmalarda infertil erkeklerin “sperm üretemeyen erkek daha az erkektir”, “yarım erkek” gibi belli normları içselleştirdikleri ve kendilerini damgaladıkları saptanmıştır (Arya ve Dibb, 2016; Hanna ve Gough, 2020). Danimarka'da infertilite tedavisi gören 210 erkek üzerinde yapılan bir çalışmada katılımcıların %37'si, sperm kalitesinin azalmasının erkeklik algılarını etkilediğini belirtmiştir (Wischmann ve Thorn, 2013). Sylvest ve arkadaşlarının çalışmasında erkekler üremeyi yaşamın önemli bir parçası olarak görmekte ve düşük semen kalitesine sahip olmanın erkeklik duygularını olumsuz etkilediğini

bildirmektedir (Sylvest ve ark.,2018). Arya ve Dibb (2016), Hanna ve Gough'un (2020) çalışması ile Sylvest ve arkadaşlarının (2018) çalışması benzerlik göstermektedir. Son 5 yıl içerisinde yapılan çalışmalar değerlendirilirken erkek infertilitesini ele alan çalışmaların yetersiz olduğu saptanmıştır. Çalışmaların örneklem grubunu genellikle kadınlar oluşturmaktadır. Bu durum toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda infertilitenin, güç ve iktidar sahibi erkeklerin sosyal statüsünü korumak amacıyla göz ardı edildiğini ve infertilitenin tüm yükünün kadınların üstlendiğini göstermektedir.

Çalışma sonucunda, kadınların damgalanma düzeylerinin değiştiği ve bazı grupların daha fazla damgalanma riski taşıdığı saptanmıştır (Yılmaz ve Kavak, 2018; Kaya ve Oskay, 2019, Jing ve ark. 2020). Eğitim ve sosyoekonomik düzeyi düşük, geç evlenen, uzun süre tedavi gören, aile planlaması yöntemleri kullanarak doğurganlığını düzenleyen, evlilik öncesi cinsel yaşamı olan ve küretaj yaptıran kadınların daha yüksek düzeyde damgalanmaya maruz kaldıkları saptanmıştır (Hasanpoor-Azghdy ve ark., 2015; Yılmaz ve Kavak, 2019; Naab ve ark.,2019; Jing ve ark., 2020). Bu durum derlemeye dâhil edilen çalışmaların damgalanma düzeyleri arasındaki farklılığı açıklamaktadır.

İnfertil bireyler, aile, sosyal çevre ve toplum tarafından sosyal damgalanmaya maruz kalmaktadır. Sistematik derlemenin sonucunda da infertil kadınların en fazla sosyal damgalanmaya maruz kaldıkları görülmüştür (Kaya ve Oskay; 2019; Yılmaz ve Kavak, 2018). İnfertil kadınlar eşlerinin ailesi, komşuları, arkadaşları ve diğer insanlar tarafından aşağılandıklarını, suçlandıklarını ve başarısız görüldüklerini ifade etmiştir (Hasanpoor-Azghdy ve ark., 2015; Daibes ve ark., 2018; Akarsu ve Beji, 2019). Karaca ve Ünsal'ın (2015) infertil kadınlarla yaptıkları nitel çalışmada katılımcıların, özellikle eşlerinin aileleri tarafından dışlandıkları, baskı gördükleri ve suçlandıkları saptanmıştır. Kadınlar, özellikle kayınvalidelerinin kendilerini suçladığını ve oğullarını boşanmaya zorladıklarını belirtmişlerdir. Çalışmaya dâhil edilen Hasanpoor-Azghdy ve arkadaşları (2015), Daibes ve arkadaşları (2018), Akarsu ve Beji'nin (2019) çalışmaları Karaca ve Ünsal'ın çalışması ile benzerlik göstermektedir. Ataerkil toplumlarda infertil kadınların gördükleri baskı ve suçlanma her zaman erkeklerden daha aşağı görülmesine bağlıdır. Toplumdaki diğer kadınlarda bu durumu desteklemektedir. Erkek infertilitesinin sorumluluğu kadına yüklenerek erkeğin toplumsal baskısı azaltılmaya çalışılırken, kadın faktörlü

infertilite söz konusu olduğunda, kadınlar eşlerinin aileleri ve topluma karşı birçok sorunla mücadele etmek zorunda bırakılmıştır.

Sistematik derlemeye dâhil edilen bir çalışmada erkek katılımcıların tutarlı bir şekilde kendilerini değersiz, suçlu, başarısız hissettikleri veya yetersizlik duygusu yaşadıkları saptanmıştır (Hanna ve Gough, 2020). Erkeklerin infertiliteyi gizleme, damgalanma ve ayrımcılığa maruz kalma oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Patel ve ark., 2018). Ayrıca erkeklerin kadın kaynaklı infertilite sorunlarında damgalanma korkusuyla eşleri ile kliniğe gitmedikleri saptanmıştır (Daibes ve ark., 2018). Başka bir çalışma da ise infertil erkekler sağlık çalışanlarının kadın hastalara odaklandığını, tedavi amacıyla infertilite kliniğine başvuran erkekleri görmezden geldiklerini ve tedavinin bir parçası olmaktan çok bir engel olarak gördüklerini ifade etmişlerdir (Hanna ve Gough, 2020). Toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında erkeklerin sosyal statüsünü korumak amacıyla erkek infertilitesi yok sayılmaktadır. Ancak bu durum erkeklerin sosyal izolasyon, tedavi esnasında dışlanma ve damgalanma gibi sorunları kadınlardan daha yüksek düzeyde yaşamalarına neden olmaktadır.

Sonuç

Bu sistematik derlemede infertil bireylerin damgalanma, sosyal izolasyon, yalnızlık, stres, anksiyete ve depresyon gibi birçok sorunla başa çıkmak zorunda kaldığı saptanmıştır. İnfertil bireylerin özellikle infertil erkeklerin deneyimlerini yansıtan çalışmalara daha fazla ihtiyaç duyulduğu ortaya konulmuştur. Tedavi sürecinde hemşireler çiftleri birlikte değerlendirmeli, bireylerin yaşadıkları psikososyal sorunları ve sosyal destek sistemlerini mutlaka sorgulanmalıdır. Psikososyal bakım ile çiftlerin yaşadıkları anksiyete, stres ve depresyon oranların azaltılması hedeflenmelidir. Ayrıca toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında, infertil çiftlere yönelik uygulanan baskının azaltılması için toplumun bilinçlendirilmesi, damgalanma, psikolojik sorunlar ve sosyal izolasyonu önlemek için atılacak en önemli adımdır.

Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee Approval: Literatür incelemesi yapılmış ve kaynaklar bölümünde kullanılan literatür gösterilmiştir. Etik soruna yol açacak herhangi bir unsur bulunmamaktadır.

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/kavram: BÖF, Tasarım: BÖF, Danışmanlık: NHŞ, Veri toplama:

BÖF, Analiz ve/veya Yorum: BF, NHŞ, Kaynak tarama: BÖF, Makalenin Yazımı: BÖF, Eleştirel inceleme: NHŞ.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması söz konusu değildir.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Bu çalışma herhangi bir kurum ya da kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- İnfertilite tanısı almış bireylerin yaşadıkları damgalanma deneyimlerinin toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında değerlendirilmiştir.
- Damgalanma deneyimlerinin infertil bireylerin psikososyal durumlarına etkisinin belirlenmesi ve alınacak önlemlerle infertil bireylerin sağlık düzeyine ve gelecek araştırmaların planlanmasına olumlu yönde katkı sağlaması beklenmektedir.

Kaynaklar

- Aghakhani N, Ewalds-Kvist BM, Sheikhan F, Merghati EM. (2020). Iranian women's experiences of infertility: a qualitative study. *International Journal of Reproductive Biomedicine*, 18, 65–72.
- Akarsu RH, Beji NK. (2019). Spiritual and religious issues of stigmatization women with infertility: a qualitative study. *Journal of Religion and Health*, 1-12. <https://doi.org/10.1007/s10943-019-00884-w>
- Arya ST, Dibb B. (2016). The experience of infertility treatment: the male perspective. *Human Fertility*, 19(4), 242-248.
- Batool SS, Visser RO. (2016). Experiences of infertility in British and Pakistani women: across-cultural qualitative analysis. *Health Care for Women International*, 37(2), 180-196.
- Daibes MA, Safadi RR, Athamneh T, Anees IF, Constantino E. (2018). 'Half a woman, half a man; that is how they make me feel': a qualitative study of rural Jordanian women's experience of infertility. *Culture, Health & Sexuality*, 20(5), 516–530.
- Dierickx S, Rahbari L, Longman C, Jaiteh F, Coene G. (2018). 'I am always crying on the inside': a qualitative study on the implications of infertility on women's lives in urban Gambia. *Reproductive Health*, 15(151), 1–11.
- Ergin RN, Polat A, Kars B, Öztekin D, Sofuoğlu K, Çalışkan E. (2018). Social stigma and familial attitudes related to infertility. *Turkish Journal of Obstetrics and Gynecology*, 15, 46-49.
- Fang M, Li G, Kang X, Hou F, Lv G, Xu X ve ark. (2020). The role of gender and self-esteem as moderators of the relationship between stigma and psychological distress among infertile couples. *Psychology, Health & Medicine*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/13548506.2020.1808233>
- Hanna E, Gough B. (2020). The social construction of male infertility: a qualitative questionnaire study of

men with a male factor infertility diagnosis. *Sociology of Health & Illness*, 42, 465–480.

- Hasanpoor-Azghdy SB, Simbar M, Vedadhir A. (2015). The social consequences of infertility among Iranian women: a qualitative study. *International Journal of Fertility & Sterility*, 8(4), 409-420.
- Jansen NA, Saint Onge JM. (2015). An internet forum analysis of stigma power perceptions among women seeking fertility treatment in the United States. *Social Science & Medicine*, 147, 184–189.
- Jing X, Gu W, Xu X, Yan C, Jiao P, ZhangLet al. (2020). Stigma predicting fertility quality of life among Chinese infertile women undergoing in vitro fertilization–embryo transfer. *Journal of Psychosomatic Obstetrics & Gynecology*, 1–7. <https://doi.org/10.1080/0167482X.2020.1778665>
- Karaca A, Ünsal G. (2015). Psychosocial problems and coping strategies among Turkish women with infertility. *Asian Nursing Research*, 9, 243-250.
- Karaçam Z. (2013). Sistematik derleme metodolojisi: sistematik derleme hazırlamak için bir rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 26-33.
- Kaya Z, Oskay U (2019): Stigma, hopelessness and coping experiences of Turkish women with infertility, *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 38(5), 485-496.
- Koçak DY, Duman NB. (2016). İnfertilitenin psikolojik etkileri ve hemşirelik yaklaşımı. *Türkiye Klinikleri J Obstetrics-Women's Health Diseases Nurs-Special Topics*, 2(3), 7-13.
- Li H, Lei J, Xu F, Yan C, Guimerans M, Xing H. et al. (2017). A study of sociocultural factors on depression in Chinese infertile women from Hunan Province. *Journal of Psychosomatic Obstetrics & Gynecology*, 8(1), 12–20.
- Naab F, Lawali Y, Donkor ES. (2019). "My mother in-law forced my husband to divorce me": experiences of women with infertility in Zamfara State of Nigeria. *PLoS ONE*, 14(12), e0225149.
- Özmen S, Erdem R. (2018). Damgalamanın kavramsal çerçevesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23, 185-208.
- Öztürk R, Bloom TL, Li Y, Bullock LFC. (2020). Stress, stigma, violence experiences and social support of us infertile women. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 1-13. <https://doi.org/10.1080/02646838.2020.1754373>
- Patel A, Sharma P, Kumar P, Binu VS. (2018). Sociocultural determinants of infertility stress in patients undergoing fertility treatments. *Journal of Human Reproductive Sciences*, 11(2), 172–179.
- Sternke EA, Abrahamson, K. (2015). Perceptions of women with infertility on stigma and disability. *Sexuality and Disability*, 33(1), 3-17.
- Sylvest R, Fürbringer JK, Pinborg A, Koert E, Bogstad J, Loessl K, et al. (2018). Low semen quality and experiences of masculinity and family building. *Acta*

- Obstetricia et Gynecologica Scandinavica, 97(6), 727-733.
- Vizheh M, Pakgozar M, Rouhi M, Veisy A. (2015). Impact of gender infertility diagnosis on marital relationship in infertile couples: a couple based study. *Sexuality and Disability*, 33, 457-468.
- WHO (2020) İnfertility. Erişim Tarihi: 25.11.2020 <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/infertility>
- Wischmann T, Thorn P. (2013). Male infertility: what does it mean to men? New evidence from quantitative and qualitative studies. *Reproductive BioMedicine Online*, 27(3), 236-243.
- Yılmaz E, Kavak F. (2019). The effect of stigma on depression levels of Turkish women with infertility. *Perspectives in Psychiatric Care*, 55, 378–382.